

ชื่อเรื่องการค้นคว้าแบบอิสระ การเกษตรเชิงอนุรักษ์ของเกษตรกร : กรณีศึกษาหมู่บ้าน
อาแบ อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย

ชื่อผู้เขียน นิติกานต์ พรานพนัส

วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (เกษตรศาสตร์) สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร

คณะกรรมการสอบการค้นคว้าแบบอิสระ :

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดุษฎี ณ ลำปาง	ประธานกรรมการ
รองศาสตราจารย์ ดร.นรินทร์ชัย พัฒนพงศา	กรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประทีป ศชศิลา	กรรมการ
อาจารย์ ร้าไพพรรณ อภิชาติพงศ์ชัย	กรรมการ

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาถึงสภาพทั่วไป ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคม วิวัฒนาการการทำเกษตร และลักษณะการทำเกษตรเชิงอนุรักษ์ของเกษตรกร และเพื่อทราบถึงความเกี่ยวข้อง และความช่วยเหลือของหน่วยงานและองค์กรต่างๆ ที่เข้าไปส่งเสริมและพัฒนาในหมู่บ้านอาแบ อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย

ผลการวิจัย พบว่า สภาพทั่วไป และประชากรของหมู่บ้านนี้ มีจำนวนสมาชิกเฉลี่ย 6.45 คน ต่อ 1 หลังคาเรือน ประชากรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ยของประชากรอยู่ในช่วงอายุตั้งแต่แรกเกิด ถึงอายุไม่เกิน 10 ปีมากที่สุด (ร้อยละ 35.55) จำนวนหัวหน้าครัวเรือนเป็นผู้มีบัตรประจำตัวประชาชนร้อยละ 27.27 มีบัตรสีฟ้าร้อยละ 72.72 ด้านการศึกษามีกลุ่มประชากรที่ไม่ได้รับการศึกษาเป็นจำนวนมากที่สุด (ร้อยละ 82.39) และมีรูปแบบการตั้งบ้านเรือนตามเส้นทางคมนาคมตามแนวถนน ในส่วนของพื้นที่สาธารณะของหมู่บ้าน ประกอบด้วยพื้นที่ป่าชุมชน ป่าอนุรักษ์ ป่าที่ชาวบ้านร่วมกันปลูก พื้นที่สาธารณะประโยชน์ และพื้นที่อยู่อาศัย หมู่บ้านอาแบมีพื้นที่ดินทำกิน 2 ประเภท คือที่เป็นพื้นที่ไร่ และพื้นที่นา โครงสร้างพื้นฐานของชุมชนประกอบด้วยโรงเรียน (ศษข.) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สหกรณ์ร้านค้า

ประจำหมู่บ้าน หอกระจายข่าว โรงตีมีด ถนน ไฟฟ้า แหล่งน้ำ ระบบน้ำที่จากภูเขา (ประปาภูเขา) ซึ่งยังคงใช้ประโยชน์อยู่ในปัจจุบัน การประกอบอาชีพแบ่งเป็นอาชีพเกษตรกรรม และรับจ้าง มีรายได้โดยรวมต่อปีต่อหลังคาเรือนตั้งแต่ 8,500-40,000 บาท

สภาพการทำเกษตร พบว่า หมู่บ้านนี้มีวิวัฒนาการทำการเกษตรจาก การทำไร่เลื่อนลอย มาเป็นการทำไร่หมุนเวียน ซึ่งมีรอบระยะเวลาในการใช้ประโยชน์จากที่ดินนาน 9-12 ปี และลดรอบระยะเวลาในการใช้ประโยชน์จากที่ดินลงมาถึง 2-3 ปี จนกระทั่งในปัจจุบัน มีรูปแบบ การทำการเกษตร 7 ลักษณะ คือ การทำไร่หมุนเวียน การปลูกไม้ผลที่ไร่ การปลูกพืชไร่ได้ การทำร่องน้ำในแปลงปลูก การทำนาขั้นบันได การปลูกพืชขวางทางลาดชัน และการทำการเกษตรผสมผสาน ซึ่งการนำเข้ามาเผยแพร่มีทั้งจากหน่วยงานภาครัฐ องค์กรเอกชน จากเอกชน (คนกลาง) และจากชาวบ้านด้วยตนเอง รูปแบบการทำเกษตรของหมู่บ้านมีสภาพของการทำการเกษตรเชิงอนุรักษ์อยู่พอสมควร เช่น การปลูกไม้ผล (ร้อยละ 72.73) การทำนาขั้นบันได (ร้อยละ 15.91) การปลูกพืชขวางทางลาดชัน (ร้อยละ 4.55) การทำการเกษตรผสมผสาน (ร้อยละ 2.27) การทำร่องน้ำในแปลงปลูก (ร้อยละ 22.73) โดยรูปแบบการทำเกษตรทั้ง 7 ลักษณะดังกล่าวนี้ จากการศึกษาพบว่า การขยายผลไปสู่เกษตรกรรายอื่นๆ ยังเป็นไปอย่างไม่กว้างขวางเท่าที่ควร อาจเนื่องจากการติดตามผลที่ไม่ทั่วถึงพอ การที่ไม่ค่อยจะมีการแนะนำที่ละเอียดพอ หรือการที่เกษตรกรได้รับการสนับสนุน เพียงกลุ่มคน 1-2 คน ทำให้ การสนับสนุนส่งเสริมไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร สาเหตุประเด็นหนึ่งอาจเนื่องจากกิจกรรมต่างๆ นั้น ขาดการประสานงาน ยังผลให้ขาดการเกื้อกูลกันในการดำเนินกิจกรรม ตัวเกษตรกรขาดความรู้ความเข้าใจ ทักษะในการปฏิบัติและแก้ไขปัญหา ดังนั้น ในการพัฒนาส่งเสริมจึงควร ได้รับการสนับสนุนส่งเสริมแก่เกษตรกร อย่างเป็นระบบที่เหมาะสม และเป็นไปอย่างทั่วถึง โดยเฉพาะกลุ่มเกษตรกรที่ยากจน

Independent Study Title	Conservation Farming : A Case Study of Abae Village, Maefa Luang District, Chiang Rai Province	
Author	Nitikan Pranpanus	
M.S. (Agriculture)	Agricultural Extension	
Examining Committee :	Asst. Prof. Dusdee Nalampang	Chairman
	Assoc. Prof. Dr.Narinchai Patanapongsa	Member
	Asst. Prof. Prateep Kochsila	Member
	Lecturer Rampaipan Apichatpongchai	Member

Abstract

This research aimed to study the general situation, personal characteristics, socio-economic condition, agricultural evolution and the farmers' conservation farming and to learn the involvement and assistance of the agencies or organizations doing extension and development activities in Arbae Village, Mae Fa Luang District, Chiang Rai Province.

The study of the general situation of the village was shown that the average number of persons per household were 6.45 , most of the people were male . The largest category or 35.55% of the population had age not older than ten years old . The percent of household heads that held ID cards (Thai citizen identification card) were 27.27% while the 72.72% owned Blue cards (Hilltribe cards). For the education status, there were 82.39% of the population that had never been educated. The houses were established along the road. The public areas of the village consisted of the community forest, conservation forest, the forest that were planted by the villagers, the multipurpose area, and housing area. Arbae Village had two types of arable land: upland or field crop land and paddy land. The infrastructure of the community was comprised of a school, a children development center, a village

cooperative store, an information tower, a knife-making shop, road, electricity, water resource, water supply system . The villagers' career patterns could be an agriculture and employee. The total annual income per household ranged from 8,500-40,000 Baht.

For agricultural situation, it was found that the agriculture of the village had been changed from shifting cultivation to rotational cultivation which formerly had the land use period of 9-12 year, then declined to 2-3 years until becoming 7 types of agriculture that were rotational cropping, fruit tree cultivation in upland area, cash crop cultivation , ditch making in the field, paddy terracing, alley cropping and integrated farming. These were introduced to the village by the government , the non-government organizations, the private commercial groups (middle men) and the farmers themselves. There were some conservation agriculture such as orchard cultivation (72.73%), terraced paddy cultivation (15.91%), alley cropping (4.55%), integrated farming (2.27%), and making water ditch in the field(22.73%) . However, these 7 patterns of conservation cultivation were not adequately distributed to the other farmers, probably due to lack of good monitoring, insufficient explanation or because there were only 1-2 farmers in each group being supported. The extension work was not successful as it should have been because those activities lacked good collaboration and participation in problem solving. Therefore, the development task should be improved, supported and promoted for the farmers as appropriate system that sufficiently covered the target groups particularly the poor farmers.